Eduskunnan
Hallintovaliokunta

Pohjanmaan poliisilaitoksen lausunto Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteosta

Pohjanmaan poliisilaitos esittää pyydettynä lausuntonaan seuraavaa:

POHJANMAAN POLIISILAITOS

Pohjanmaan poliisilaitos koostuu kolmesta maakunnasta (Pohjanmaa, Etelä-Pohjanmaa ja Keski-Pohjanmaa ja Pietarsaari), joiden 40 kaupungin ja kunnan alueella asuu noin 445 000 asukasta. Vuodessa hälytystehtäviä on n. 70.000 kpl, rikoslakirikoksia n. 20.000 kpl ja lupa-asioita n. 70.000 kpl. Alueella on 12 poliisiasemaa, joissa käsin henkilöstö työskentelee. Alue on maantieteellisesti laaja ja haasteena on tasapuolisten poliisipalvelujen tuottaminen koko alueelle.
Harvaan asuttujen eteläisten ja itäisten alueiden hälytyspalvelujen turvaamiseksi on vuodelle 2021 annettu 6 poliisi-htv:tä lisää, jotka on sijoitettu Keski-Pohjanmaalle. Jo tällä lisäresurssilla on hälytystehtävien toimintavalmiusaikoja pystytty parantamaan. Lisäksi poliisin näkyvyys on parantunut ja sitä kautta myös ennalta estävyys.
Poliisilaitoksen analyysi- ja ennalta estävä toiminto on uudelleen organisoitu ja näin on parannettu tietojohtoista poliisitoimintaa.

SELONTEOSTA

Tiivistelmä

1) Selonteon toteutusmuoto on hyvä. Asiat on esitetty ja jaoteltu selkeästi.

2) Poliisilaitoksen näkemys sisäisen turvallisuuden tilanteesta ja sen kehitykseen vaikuttavista tekijöistä on saman suuntainen kuin selonteossa esitetty.

3) Selonteossa kuvatut toimenpiteet turvallisuuden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi vastaavat poliisilaitoksen näkemystä.

4) Selonteossa esitettyjen toimenpiteiden toteuttaminen edellyttää poliisin ja yleensäkin turvallisuusviranomaisten resurssien varmistamista. Pohjanmaan poliisilaitos ei esim. pysty enempää painottamaan ennalta estävää toimintaa nykyisellä henkilöstömäärällä, ellei samalla vähennetä nykyisiä lakisääteisiä tehtäviä.

POHJANMAAN POLIISILAITOS
Korsholmanpuistikko 45, 65100 VAASA
kirjaamo.pohjanmaa@poliisi.fi
Puh. +358 295 440 511, Faksi +358 6 3125368

5) Poliisilaitoksen alueella on kesän aikana ollut havaittavissa aikaisemmasta poikkeavaa nuorten tai nuorten aikuisten poliisiin kohdistunutta provosointia ja vastustamista.

Yleistä selonteosta

Yleisten toimintalinjausten tasolla ei selvityksessä ole sinällään esitetty mitään täysin uutta. Turvallisuutta edistävät ajatukset ja toimintamallit ovat jo aikaisemmin käytössä olleiden periaatteiden mukaisia. Ennalta estäminen, oikeusvaltioperiaatteet ja ihmisoikeudet ovat toimintaa ohjaavia periaatteita poliisihallinnossa. Selonteossa esitetyn mukaisesti yhteiskuntarauhasta ja sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta huolehtiminen edistävät sisäistä turvallisuutta ja auttavat kestämään erilaisia uhkia. Kokonaisturvallisuutta ajatellen selonteossa on nyt koottu hyvin yhdeksi kokonaisuudeksi turvallisuuteen vaikuttavia olennaisia tekijöitä.

Selonteon tilannekuva

Selonteon luvussa 3 esitetty sisäisen turvallisuuden tilannekuva vastaa poliisilaitoksen yleistä käsitystä turvallisuustilanteesta.

Selonteon tilannekuvassa on haasteena tuotu esille rikostorjunnan ja rikosvastuun toteutumisen näkökulmasta eräiden perinteisten rikollisuuden muotojen, kuten omaisuusrikosten heikko selviämisaste sekä uudempien muotojen ja tekotapojen torjunnan kasvavat voimavaratarpeet. Myös rikosten keskimääräisten tutkinta-aikojen piteneminen on mainittu.

Pohjanmaan poliisilaitoksella rikosten selvitysaste on noin 60 % rikoslakirikoksissa ja noin 45 % omaisuusrikoksissa. Luvut ovat keskimääräistä paremmat, mihin osaltaan vaikuttaa myös toimintaympäristö. Sen sijaan tutkinta-ajat ovat pitkiä, rikoslakirikoksissa keskimäärin 186 vuorokautta. Kohtuullisen pituiset tutkinta-ajat ovat tärkeitä kansalaisten, niin asianomistajien kuin epäiltyjenkin, oikeusturvan kannalta.

Tutkijoiden määrällä on olennainen vaikutus tutkinta-aikoihin. Valtaosa tavallisia kansalaisia koskevista jutuista tutkitaan poliisin päivittäisen perustoiminnan yhteydessä ns. päivittäisrikostutkinnassa. Poliisille tulleita resursseja on pitkään ns. ”korvamerkitty” sinänsä tärkeisiin tehtäviin. Päivittäistutkintaan resurssointia ei ole kohdistettu. Poliisilaitoksella on tällöin käytännössä välillä jouduttu tilanteeseen, jossa päivittäistoiminnan järjestelyt ovat kärsineet, jotta ”korvamerkityt” tehtävät saadaan hoidettua. Ylätasolta liian yksityiskohtainen resurssien ohjaaminen, välillä jopa ns. mikromanagerointi, ei käytännössä tarkoita resurssien mahdollisimman tehokasta käyttöä.

Koronaviruspandemiaan liittyvien rajoitusten alkaessa helpottaa, on poliisilaitoksen alueella taas nähtävissä perinteisiä rajat ylittävän rikollisuuden muotoja. Esim. ajoneuvojen metalli-, katalysaattori-, perämoottori ja venevarkaudet näyttävät olevan lisääntymässä.

Nuoret, katujengit ja radikalisaatio

Ulkomaalaisten osuus Pohjanmaan poliisilaitoksen väestöstä on noin 3,4%. Pohjanmaa ja Vaasan alue on pääkaupunkiseudun ja Turun alueen lisäksi eräällä tavalla valtakunnan kolmas ulkomaalaisten keskittymä (ulkomaalaisen osuus 5,6%). Siten ulkomaalaisia on usein myös rikosasioiden osallisina. Tämä tuo omat haasteensa tutkinnan järjestelyihin ja etenemiseen, esim. tulkkien tarpeen ja viranomaisiin asennoitumisen suhteen.

Varsinaisia katujengejä ei poliisilaitoksen alueella ole. Erilaisia nuorten yhteenliittymiä ilman erityistä organisoitumista kuitenkin on. Tällä hetkellä ne eivät vaikuttaisi olevan esim. etniseltä pohjalta syntyneitä.
Radikalisaatiosta ei poliisilaitoksen alueella ole tällä hetkellä erityisiä merkkejä havaittavissa. Kuitenkin erilaisia huolta-aiheuttavia henkilöitä, joiden toiminta ennalta estävässä mielessä työllistää välillä paljonkin on alueella. Toiminnan kohteena on 15 - 200 tapausta. Asioiden sisältö vaihtelee lievemmistä nuorten oireiluista koulussa terrorismirikoksista epäiltyihin.
Nuorten erilainen oireilu on poliisilaitoksen alueella nähtävissä. Tilastojen ja havaintojen perusteella alaikäisten epäiltyjen väkivaltarikosten lukumäärällinen nousu näkyy varsinkin Etelä-Pohjanmaan (EP) ja myös Rannikko-Pohjanmaan (RP) alueella. Lukumäärillistä nousua on myös alle 15-vuotiaiden epäiltyjen väkivaltarikoksissa, mutta suurin kasvu painottuu 15-17-vuotiaiden epäiltyjen tekemiin väkivaltarikoksiin. Väkivaltarikosten tekomuodoista korostuvat perusmuotoiset pahoinpitelyt (ainakin ilmoitusten kirjaamisvaiheessa) ja ne ovat selkeässä nousussa. Suurin osa epäillyistä väkivaltarikoksista tapahtuu poliisilaitoksen toimialueen keskuskaupungeissa (Vaasa, Seinäjoki ja Kokkola), joissa on myös suurimmat väestöpohjat ja joihin usein, varsinkin viikonloppuisin, tullaan ympäröivistä maakunnista. EP:n osalta väkivaltarikokset korostuvat selkeästi Seinäjoen lisäksi myös neljän muun kaupungin alueella (Lapua, Kauhava, Kurikka ja Kauhajoki). Yleisellä tasolla alaikäisten väkivaltarikoksissa vuosina 2019-2021 ei ole tapahtunut muutoksia epäiltyjen tai asianomistajien sukupuolijakaumassa. Selkeästi suurin osa epäillyistä ja asianomistajista ovat miehiä. Ulkomaalaisten alaikäisten epäiltyjen osalta on havaittavissa hienoista nousua EP:n ja RP:n, erityisesti RP:n alueella. Poliisilaitoksen toimialueella suurin ulkomaalaisen väestön osuus on nimenomaan RP:n alueella. Alaikäisten asianomistajien (kansalaisuus Suomi / ulkomaat) osalta ei ole havaittavissa muutoksia.

Poliisilaitoksen alueella uutena ja huolestuttavana ilmiönä on kuluvan kesän aikana tullut poliiseihin kohdistettu merkittävä provosointi, riidan haastaminen ja vastustaminen. Kesän aikana on ollut useampia tilanteita, jolloin tehtävällä ollutta poliisipartiota on heitelty pulloilla ja tölkeillä tai osa joukosta on yrittänyt yllyttää muita käymään poliisin kimppuun. Tällä hetkellä on vaikeaa sanoa, mistä asia johtuu. Korona -väsymyksellä ja siitä seuraavalla turhautumisella voi olla jotakin merkitystä. Asennoitumisessa viranomaisia kohtaan lienee muutoksia myös muista syistä. Somen kautta ajatukset ja toimintamallit leviävät nopeasti. Vaikutteita isommista kaupungeista ja maailmalta saadaan erilaisista somessa jaettavista videoista, joilla voi olla hyvinkin runsas levikki. Joidenkin havaintojen mukaan myös jotkut vanhemmat ruokkivat tätä vastakkainasettelua. Poliiseihin kohdistuvat toimet nousivat kesän aikana esille erityisesti EP:n alueella, mutta yksittäisiä havaintoja on myös muualla poliisilaitoksen alueella.

Toimintaympäristön muutokset

Selonteon huomioihin ja arvioihin toimintaympäristön tulevasta yleisestä kehityksestä voi yhtyä.

Toimintaympäristön muutoksiin reagoitaessa on selonteossa todetun mukaisesti huolehdittava turvallisuusviranomaisten osaamisesta sekä kaluston ja lainsäädännön ajantasaisuuteen. Resurssoinnissa ja tehostamistoimissa on muistettava myös hallinnon merkitys organisaatiossa. Jos hallintoa supistetaan liikaa, johtamiseen tarvittava tuki häviää ja samalla myös hallinnon tehtävät valuvat operatiivisille toimijoille. Jo nyt on nähtävissä, että poliisin hallintoa vähennettäessä on hallintotehtäviä siirtynyt entistä enemmän substanssia tekeville ammattilaisille. Palkeiden tapainen keskitetty palvelu ei poista hallinnon päätöksenteon paikallista tarvetta, päinvastoin kun tuki on etäällä, korostuu paikallinen tietotaito.

Selonteon turvallinen Suomi 2030

Selonteon 5 osassa todetaan, että viranomaistoiminnan painopiste siirtyy yhä voimakkaammin korjaavista palveluista ennalta ehkäisyyn. Sinällään tämä ajatus on hyvä ja tavoiteltava. Yhä ”voimakkaampi siirtyminen” voidaan käsittää eri tavoilla, samoin ennalta estävä työ voidaan ymmärtää eri tavoilla.

Poliisilaitoksen näkökulmasta katsottuna korjaavien palvelujen (rikostutkinta, hälytystoiminta) nykyisiä resursseja ei voida voimakkaasti siirtää ennalta estävään työhön. Hälytysvalmiuden ylläpito ympäri vuorokauden vaatii tietyn minimimäärän henkilöstöä. Myöskään päivittäistutkinnan resursseja ei voida vähentää. Jos lakisääteisten tehtävien edes nykyinen toimintakyky halutaan pitää yllä, ei painotuksia ennalta estävään työhön pystytä lisäämään. Toisaalta myös hälytystehtävien hoitamisella ja rikosten selvittämisellä on ennalta estävä vaikutus.

Ennalta ehkäisy lähtökohtana

Selonteon peruslähtökohtana ongelmien ja häiriöiden ennalta ehkäisy on oikea. Selonteossa mainitun mukaisesti turvallisuusongelmien juurisyihin on vaikutettava tehokkaasti muiden kuin turvallisuusviranomaisten toiminnalla. Kaikkia turvallisuutta heikentäviä asioita ei voida kuitenkaan ennalta estää. Tämän vuoksi turvallisuusviranomaisilla on oltava riittävät resurssit, jotta yhteiskunnan apu varmistetaan ainakin vakavimpien uhkien osalta. Poliisin osalta tämä tarkoittaa riittävien resurssien turvaamista valvontaan ja hälytystoimintaan, rikostutkintaan ja ennalta estävään toimintaan. Vain tällä tavalla on mahdollista säilyttää kansalaisten luottamus poliisiin. Selonteossa asetettu tavoite 8 200 poliisia vuonna 2030 tarkoittaisi noin 700 poliisia enemmän kuin tällä hetkellä. Pohjanmaan poliisilaitoksen poliisihenkilötyövuositavoite vuodelle 2021 on 486 poliisia, mikä noin 6,5 % 7 500:sta. Matemaattinen osuus 700 poliisista tarkoittaisi noin 45 poliisia lisää Pohjanmaan poliisilaitokselle. Tällainen lisäys mahdollistaisi huomattavan lisäpanostuksen myös ennalta estävään toimintaan.

Resurssointi

Poliisilaitoksen näkökulmasta katsottuna olennainen tekijä selonteon tavoitteiden toteuttamisessa on resursointi. Selonteossa on hyvin otettu kantaa mitä panostuksia siinä esitetyt toimenpiteet edellyttävät. Esitetty poliisien määrän nostaminen 8.200 poliisin tasolle vuonna 2030 on hyvä lähtökohta. Myös viranomaisten asianmukaisten toimitilojen ja kaluston varmistaminen on hyvin tuotu selonteossa esille. Oleellista resurssien käytön suunnittelun onnistumisessa on vakaan ja ennustettavan rahoituskehyksen saaminen poliisille, lisäbudjettien kautta vuosittain toteutuva rahoitus estää pitkäjänteisen suunnittelun.

Apulaispoliisipäällikkö Kari Keski-Opas

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 13.10.2021 klo 11:49. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet -

Jakelu HaV@eduskunta.fi

Tiedoksi -